

WFHSS

ÖGSV

UVOD U ZAKONSKE PROPISE

5

U tišini svoje odaje:
Sudija prekoračuje Zakon

Leopolod - Michael Marzi
2009.

SADRŽAJ

1. Osnove prava	2
2. Osnovna terminologija u ustavnom sistemu	2
3. Zakonodavstvo	3
4. Uvod u građansko pravo	4
5. Ugovor o sprovođenju lečenja	5
6. Prava pacijenata	6
7. Zakon o obaveznim nadoknadama (naknada štete)	9
8. Veza između bolničkih propisa, propisa struke i zakona o radu	14

UVOD U ZAKONSKE PROPISE ZAPOSLENIH U ZDRAVSTVU

Predgovor:

Naravno da se u ovom priručniku, može dati samo kratak pregled odgovarajućih zakonskih uredbi koje se odnose na zaposlene u zdravstvu. Iako su moguća manja odstupanja u zakonodavstvu među različitim državama, ona su verovatno vrlo mala. U slučaju bilo kakvih pitanja ili nejasnoća treba osigurati stručni pravni savet dotične zemlje.

1. OSNOVE PRAVA

Život u zajednici poziva na red. Postoje razni propisi, ali najvažniji je zakon.

Zakon ima dve istaknute tačke: načinjen je u pisanom obliku od strane državnih institucija i može, ako je potrebno, biti sproveden uz mere prisile.

Primer: Troškovi za nabavku robe nisu plaćeni.

Prodavac može podneti tužbu kako bi naplatio dug. Ako se i nakon presude dug još uvek nije uplatio, dužniku se može iznos duga nasilno oduzeti od njegove plate uz uvećanje iznosa za troškove vođenja postupka.

Osim zakonskih odredbi, ključnu ulogu igraju i običaji (pravila ponašanja u određenoj grupi ili društvu), kao i moral (shvatanje savesti).

Zakonske odredbe se sastoje od elemenata prekršaja i pravnih (zakonskih) posledica.

Primer: Ako neko umre bez testamenta jer ga nije napisao, njegova imovina će se raspodeliti kako je predviđeno zakonom. Ako postoji ispravan testament, po njemu će se odrediti kome će se imovina raspodeliti.

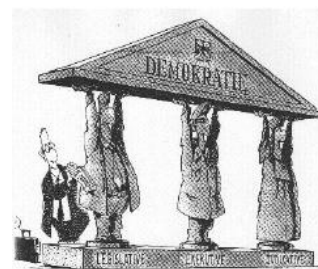
2. OSNOVNA TERMINOLOGIJA U USTAVNOM SISTEMU

Temeljna pravila ljudskog života sažeta su u Ustavu svake države kojeg određuje predstavničko telo građana odnosno nositelja zakonodavne vlasti. Ustav propisuje osnovna načela, sistem i način delovanja u detalje.

U Ustavu su sadržane norme koje čine temelj pravnog poretka.

Demokratska načela: građani odlučuju ko će biti nosilac vlasti u važnim telima, putem izbora koji se održavaju u redovnim intervalima. Generalno, mandat je ograničen, a ponovni izbor je moguć.

Načelo državnog uređenja: republika se razlikuje od monarhije po tome što je umesto monarha (kralja ili kraljice), nadležan predsednik države čije je trajanje mandata ograničeno.

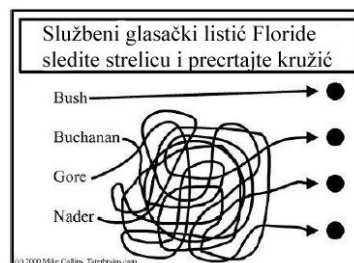
Načelo vladavine prava: sva tela države trebaju poštovati važeće zakonodavstvo. Postoje razne pravne zaštitne institucije koje garantuju ispravno sprovođenje zakona.

Primer: Postupak policije prilikom hapšenja može se naknadno smatrati nezakonitim ako to ustanove nadzorna tela. Oštećena se strana ne samo službeno oslobađa od sumnje za bilo kakve nezakonite radnje, nego joj se isplaćuje i odšteta.

Važnost načela vladavine prava ne proizlazi ni najmanje od predvidljivosti državnog delovanja. Za državne institucije takođe postoje zakonske nadležnosti koje su prilično jasno ograničene.

Načelo jednakosti i pravednosti: država kojom upravlja vladavina zakona, namerno postavlja granice svoje vlasti kako bi svaki građanin uživao određenu slobodu.

Primeri: Tajno glasanje na glasačkom mestu osigurava da svako da svoj glas onome koga smatra podobnim. Tajnost listića osigurava sadržaj listića od kritike. Zabranjeno je tajno prisluškivanje telefonskih razgovora. Samo u vrlo izuzetnim slučajevima (sumnja na zločin) može biti povređena (prekršena) tajnost pisama ili telefonskih razgovora.

Načelo podele vlasti: vlast se u državi raspoređuje na način koji obezbeđuje da pojedinac nije nositelj prevelikih vlasti. To pomaže protiv zloupotreba vlasti i korupcije.

Primeri: U isto se vreme važne službene dužnosti ne mogu ukinuti ili poništiti, niti od jedne osobe. Međutim, zastupnik Sabora može postati ministar, a kasnije i šef države.

3. ZAKONODAVSTVO

Svakoj državi treba zakonodavac. Uopšteno, predlog zakona usvaja (u demokratskim zemljama) Parlament, čiji su zastupnici izabrani ili ponovo izabrani u jednakim vremenskim intervalima.

Zakoni se donose ili proglašavaju, a danas su dostupni i na internetu.

Napomena: Zakon koji je već objavljen može stupiti na snagu tek kasnije. Povremeno treba primeniti stari i stvarno više ne vredeći propis (na primer, Ministarstvo finansija izdaje obaveštenja porezne procene za 2008. godinu a sastavljen je u 2009. i odnosi se na više ne vredeće pravno stanje koje je vladalo u poreznoj godini 2008.).

Čak i advokati imaju teškoća prisetiti se koje je ispravno pravno stanje, posebno zato što su zakonske odredbe opozvane budući da se smatraju neustavnima.

4. UVOD U GRAĐANSKO PRAVO

Građansko (privatno) pravo uređuje društvene odnose između fizičkih osoba, a merodavna su državna tela koja imaju vlasti nad građanima po važećim državnim zakonima.

Primer: Kupovina automobila od zastupnika je pokrivena opštim propisima građanskog materijalnog prava. Izdavanje vozačke dozvole je akt države.

Pravna sposobnost fizičke osobe započinje rođenjem, a prestaje smrću. Sticanjem radne sposobnosti, fizička osoba je nositelj prava i obaveza.

Iako se svako smatra pravno sposobnim od rođenja, njemu/njoj nije odmah data radna sposobnost. Radna sposobnost je okarakterisana činjenicom da ljudi na temelju svojih vrednosti i aktivnosti, i vlastitom voljom stiču prava i obaveze.

Primer: Kum daje novorođenom detetu štednu knjižicu na dar. Ali, dete nema sposobnost raspolaganja svojom ušteđevinom. Stoga je zakonom određeno da deca imaju pravne zastupnike (roditelje) kako bi se savladao ovaj nedostatak.

Radna sposobnost, pak ima dve bitne stvari: sposobnost sklapanja pravnih poslova i svojstvo subjekta da bude odgovoran za svoja protivpravna delovanja.

Sposobnost sklapanja pravnih poslova znači da osoba može, na primer, zaključiti kupoprodajni ugovor.

Pravna odgovornost za deliktna dela znači da osoba treba odgovarati za bilo koja protivpravna dela.

Primer: Vozač automobila povredi nekoga u nezgodi za koju je sam kriv. Ako je bio uračunljiv (*compos mentis*) u vreme nesreće, vozač u tom slučaju mora platiti oštećenom nadoknadu štete ako se to od njega traži.

Najvažniji pravni akt u građanskom pravu je ugovor.

Ugovor nastaje kad postoje dve (ili više) konsenzualnih izjava o nameri, koje povlače za sobom pravne posledice.

Primer: Otac kupuje 10 komada guma za žvakanje za svoje dete. Uplatom prodajne cene, on postaje vlasnik. On, dakle, može dati (kao poklon) žvakaće gume svom detetu.

Primer: Bračni par kupuje stan od građevinara. Oba bračna partnera potpisuju ugovor, čime svaki od njih postaje vlasnik (suvlasnik) polovine stana.

U svim zemljama sveta svakodnevno se sklapaju milioni ugovora poput kupoprodajnih ugovora koji se odnose na robu za svakodnevnu upotrebu, ugovora s izvršiocima usluga javnog prevoza, itd.

Pisani oblik ugovora je izuzetak. Za male kupovine koje se odmah plaćaju, takođe, i u potpunosti vrede ugovori za koje nije potreban pisani oblik.

Takođe nije nužno da se u vreme kupovine postigne sporazum (usmeni ili pismeni) oko stvari za koje se obično pretpostavlja da su utvrđene.

Primer: Kupac kupuje u trgovini namirnice koje su pokvarene, ali to je postalo jasno tek nakon konzumiranja. Iako kupovina ispravnih namirnica nije izričito dogovorena u vreme kupovine robe, karakteristično je da se automatski pretpostavlja da je sigurna, jer kupovina pokvarenih namirnica ne bi imala smisla (i ne samo u okviru pravnog značenja).

Oštećeni može tako tražiti naknadu, ako može dokazati povezanost između kupovine i trovanja hranom.

Ako oštećeni ne čuva račun, on može tražiti svoja prava iako će to biti puno teže izvesti.

Pravni sistem omogućava široko područje delovanja ugovornim stranama. Tako dugo dok ugovorne strane imaju mogućnost sklapanja legalnih poslova, skladno ugovoru bez prevara ili prisile, izvršenje ugovora je pravno i de facto ne narušava zakon, pa važeći ugovor stupa na snagu.

Ako dogovorene obaveze nisu ispunjene, oštećena strana u ugovoru može se pozvati na pomoć države i pokrenuti parnicu.

Usluge lečenja koje pružaju lekari u domu zdravlja ili bolnici su isto tako pravni ugovori (ugovor o sprovođenju zdravstvene zaštite), i u slučaju bilo kakve greške postoji pravna osnova za podnošenje zahteva za naknadu.

5. UGOVOR O SPROVOĐENJU LEČENJA

Ako se neko leči u ambulanti ili u zdravstvenoj ustanovi (bolnici ili domu zdravlja), na snagu stupa ugovor građanskog prava, a primenjuje se čak i ako bolnicu vodi javni sektor (država).

Ne radi se samo o osnovnoj obavezi koja se mora sprovoditi, npr. lečenju, nego i o pratećim poslovima, kojih pacijent uopšte nije svestan.

6. PRAVA PACIJENATA

Ono što se obično naziva pravo pacijenta usko je vezano za građansko pravo kao i ljudska prava. Ugovor o sprovođenju zdravstvene zaštite već dugo vremena ima pravnu osnovu. Još u davnim vremenima pacijenti su takođe imali mogućnost pozvati se na svoja prava, međutim, često su u vezi s tim morali pokretati parnicu. U poslednjih nekoliko godina, posebni zakonski zastupnici pacijenata, nastoje van sudskom nagodbom rešavati sporove.

Dužnost svih zaposlenih u području zdravstvene zaštite jeste osigurati da se poštuju prava bolesnika. Drugim rečima rečeno, prava pacijenata predstavljaju službenu dužnost zdravstvenih radnika.

Iako nisu sveobuhvatno prikazani, sledeći će primeri pomoći u razjašnjavanju onog što se podrazumeva pod pojmom prava pacijenata.

Pravo na primerenu individualnu negu:

Kad se pacijenti nađu u više ili manje stresnim okolnostima zbog svoje bolesti, potrebna im je individualna pažnja i nega u skladu s njihovim potrebama od strane svih osoba koje dolaze u kontakt s njima, a ne samo onih kojima je dužnost obavljati medicinsku pomoć i negu.

Pravo na zaštitu privatnosti:

Čak i na bolničkim odeljenjima s više krevetnim sobama, treba učiniti sve što je moguće kako bi se osiguralo da se privatnost pacijenta ne naruši, poput toga da se osetljive informacije o njegovom zdravstvenom stanju ne otkrivaju u prisustvu drugih bolesnika, nego razgovorom u četiri oka.

Pravo na poverljivost podataka:

Podaci dobijeni u zdravstvenoj ustanovi su verovatno među najosetljivijim ličnim podacima. Zbog toga, od najveće je važnosti da ovi podaci ne dođu u ruke neovlašćenih osoba ili ustanova. No, poverljivost se odnosi i na ne medicinske podatke koji se pojavljuju tokom lečenja, poput adrese, telefonskih brojeva itd. Samo u zakonski opravdanim slučajevima takvi se podaci mogu proslediti trećim osobama ili ako pacijent da svoj pristanak.

Pravo na stručno lečenje i negu koji moraju biti što je moguće bezbolniji:

U lečenju i nezi bolesnika treba koristiti samo priznate metode lečenja. Budući da dostignuća u medicini, nezi i srodnim područjima kontinuirano napreduju, to indirektno podrazumeva da osobe, kojima je poverena nega nad bolesnicima trebaju učestvovati u neprekidnom profesionalnom razvoju.

Pravo na potpunu obaveštenost o mogućnostima lečenja i prava:

Savremena medicina nudi sve različite mogućnosti lečenja koje, međutim, imaju argumente za i protiv. Hirurški zahvati koji ostavljaju neznatan ožiljak, mogu imati za posledicu veći rizik za komplikacije jer se obavljaju uz pomoć kamere. Naoružan odgovarajućim informacijama, pacijent mora sam, pre operacije, odlučiti o postupku kojem će dati prednost.

Pravo na prihvatanje ili odbijanje dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka:

Uz vrlo malo izuzetaka (u slučaju zaraznih bolesti), pacijent nije dužan podvrgnuti se lečenju. On može odbiti lečenje bez davanja ikakvog objašnjenja. Međutim, preduslov za to je da čovek mora biti sposoban rasuđivati (imati punu radnu sposobnost), i moći shvatiti posledice svoje odluke. Lekar je takođe dužan ukazati na mogući neuspeh postupka kao i štetne posledice nakon njega. Ako pacijent i pored toga što je u stanju razumeti o čemu se radi i dalje odbija lečenje, lekar to mora prihvatiti. Samovoljne odluke od strane lekara o sprovođenju postupka lečenja imale bi kaznene posledice čak i u slučaju da se stanje pacijenta poboljša. Razlog za to proizlazi iz obaveze poštovanja lične slobode i volje pacijenta.

Pravo na uvid u istoriju bolesti i pravo dobijanja primerka istorije bolesti:

Uz vrlo retke izuzetke, pacijent uvek ima pravo uvida u podatke koji su dobijeni tokom njegovog lečenja, što važi još dugo vremena nakon završetka lečenja. To znači da se sve što je zabeleženo, može pregledati u bilo koje vreme.

Pravo na dobijanje medicinskih informacija od strane lekara, pažljivo i na, pacijentu razumljivom jeziku:

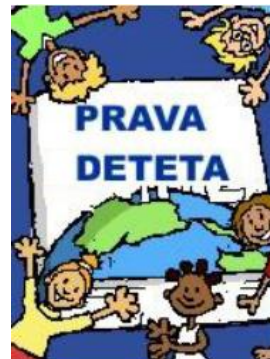
Prema sadašnjem tumačenju zakona, pacijent je stranka u ugovoru sklopljenim sa bolnicom ili lekarom po svom izboru. Iako se misli da lekar može, zahvaljujući svom stručnom znanju, doneti ispravne odluke bez pomoći pacijenta, pravni je sistem ipak, uredbom odredio da pacijent treba imati što veću ulogu u postupku donošenja odluka. No, pre donošenja bilo kakve odluke, pacijentu je potrebno dati što je više moguće podataka. Podaci se mogu razumeti ako nisu izloženi složenim izrazima, nego jednostavnim svakodnevnim govorom. Ne može svaki pacijent psihički prihvatiti nepovoljne prognoze o toku njegove bolesti. Od lekara se, dakle, u takvim prilikama očekuje da uzme u obzir sve okolnosti vezane za pacijenta.

Pravo na primanje poseta i održavanje kontakata sa spoljnim svetom

Bolnica ne može bolesniku zabraniti kontakte sa spoljnim svetom, ako ne postoje opravdani razlozi zabrane (visok rizik od infekcije, odmor nakon velike operacije, itd.). Međutim, pacijent može i bez navođenja razloga, zatražiti zabranu poseta određenim osobama, ili zabranu poseta svima. Što se tiče rodbinskih poseta, pacijent takođe sam odlučuje.

Pravo dece na smeštaj u bolesničkoj sobi prilagođenoj detetu:

S obzirom da su za dete boravak u bolnici, a posebno medicinske procedure, vrlo stresane, sve se mora učiniti kako bi mu boravak bio što prijatniji. Bolnice moraju postati "prijatelji" dece, moraju biti opremljene i potpuno prilagođene detetu s dovoljno igračaka, knjiga, olovaka, bojica, itd., te mu obezbediti ono što je za njega najvažnije. U te je aktivnosti potrebno uključiti svo osoblje bolnice kako bi se pomoglo deci da se bolje nose sa svojim bolestima.

Pravo pacijenta na verske obrede i psihološku potporu:

Zavisno od njihove religije, pacijenti imaju pravo komunicirati s predstavnikom ili predstavnicima svoje religije. Pacijentu se protiv njegove volje, ni na koji način, ne treba nametati neka vera, ali isto tako ne sme se zanemariti njegova želja za verskom pomoći.

Pravo na prevremeni otpust:

Samo u retkim slučajevima pacijent mora dopustiti lečenje protiv svoje volje. To se događa na primer u slučaju epidemija određenih zaraznih bolesti. Čak i u takvim slučajevima važi Zakon o zaštiti prava pacijenata i u potpunosti se primenjuje jer je ovde namera zaštititi zdrave osobe od nepotrebne bolesti. Ukoliko pacijent želi prekinuti bolničko lečenje, može to učiniti, ali prvo mora biti svestan rizika što to može izazvati. Ako je pacijent nesposoban za rasuđivanje, lekar mora poštovati ovu odluku, čak i ako smatra da je takav postupak pacijenta nerazuman. Prevremeni prekid lečenja se mora upisati u medicinsku dokumentaciju.

Pravo dobijanja otpusnog pisma (medicinske dokumentacije):

Da bi se osigurao najbolji mogući nastavak lečenja (npr. kod lekara opšte prakse), bolnice moraju pacijentu izdati otpusno pismo u najkraćem mogućem roku. Naravno, pacijent mora znati šta mu je činiti tokom oporavka nakon boravka u bolnici (npr. nekoliko nedelja izbegavati uključivanja u bilo kakve sportske aktivnosti, držati se posebnog režima ishrane, itd.)

Pravo na predloge i tužbe:

Ne bi imalo smisla propisivanje prava pacijenata, ako se oni ne mogu na njih pozivati. Pacijenti ne smeju imati problema samo zato što su uložili legitiman prigovor. Međutim, podnošenje neosnovanih pritužbi iz inata ili iz pravno neprihvatljivih razloga, svakako, može imati negativne posledice za onoga koji je podneo tužbu. U pravnom smislu, to predstavlja veliku razliku. Bitno je znati da li je tužba osnovana na činjeničnom stanju ili se radi o neutemeljenoj tužbi.

Pravo na dostojanstvenu smrt, negu u terminalnoj fazi bolesti i kontakt s osobama od poverenja:

Umesto u svom životnom okruženju, većina osoba danas umire u bolnicama i staračkim domovima. Kako bi se umirućim osobama osigurala što je moguće dostojanstvenija poslednja faza života, važno je kako za njega, tako i za njegovu porodicu, da se u brigu uključe i ustanove u kojim borave u tom trenutku. Treba osigurati da umiruća osoba bude smeštena u odgovarajuću sobu gde neće biti ometana i gde će biti okružena osobama od poverenja. Ne sme se zameniti značenje nege u terminalnoj fazi (nega za umiruće), s potpomognutim samoubistvom, kome je cilj skraćivanje života. Pravilnije rečeno, nega u terminalnoj fazi znači da umiruća osoba neće ostati potpuno sama u svojim zadnjim satima i neće biti, što nažalost nije bila retka pojava u prošlosti, jednostavno prognana u neku sporednu, zabačenu sobu.

7. ZAKON O OBAVEZNIM NADOKNADAMA (NAKNADA ŠTETE)

Zakon o obaveznim nadoknadama je važno područje građanskog prava, a bitno je što uređuje pravila o preduslovima koji utvrđuju plaćanje naknade.

Generalno, gubitak zbog pretrpljene štete snosi oštećena strana ukoliko oštećeni ne podnese zakonski prihvatljiv zahtev za naknadu štete prema stranci koja je izazvala štetu.

Preduslovi za odštetu su:

- 1. Nastanak štete**
- 2. Uzročna veza između postupka i nastanka štete**
- 3. Nezakonitost**
- 4. Greška**

Zbog toga se u konkretnom slučaju mora ispitati jesu li zadovoljeni svi potrebni preduslovi za nadoknadu štete.

Šteta:

Štetom se smatra bilo kakva nezgoda koju je osoba pretrpela vezano za imovinu, prava ili lično.

Primeri:

U požaru je uništena kuća i imovinsko stanje je umanjeno za vrednost kuće s obzirom da duže vreme neće biti u upotrebnom (useljivom) stanju. Zbog pogrešnog pravnog saveta propušten je rok za prijavu štete i shodno tome izgubljeno je pravo na koje se moglo pozvati da se pridržavalo roka.

U automobilskoj nesreći pešak je ozbiljno povređen zbog greške vozača. On kasnije može od njega tražiti odštetu.

Postoji materijalna šteta (šteta na vlasništvu/imovini) i **nematerijalna šteta** (nije novčana šteta), kao što su povrede osobe, uvrede i klevete (povrede prava ličnosti). Generalno, Zakon o obaveznim odnosima u većini pravnih sistema nalaže naknadu zbog umanjjenja nečije imovine. Izuzetak od tog pravila je naknada neimovinske štete ili naknada za povredu prava ličnosti.

Osim toga, postoje razlike između **direktne i posledične štete**.

Neposredna (direktna) šteta je šteta izazvana prvom pojavom štete (početnom nezgodom), dok je posredna, posledica početne štete.

Primer: Dva su se automobila sudarila i u potpunosti su uništena. Zaustavili su promet onima iza sebe, tako da mnogi ljudi nisu došli ili su zakasnili na posao, a zbog toga mnogi su duže čekali na uslugu.

Samo se u retkim slučajevima nadoknađuje posledična šteta poput štete koju je pretrpela porodica zbog ubistva njenog člana (gubitak prihoda, gubitak hranitelja, itd.).

Šteta se morala dogoditi, ali moguća šteta, koja se zapravo nije dogodila, je sasvim beznačajna, jer je samo neprilika za sudije, i kao takva ne ispunjava uslove za naknadu.

Uzročnik: se tumači kao uzročna veza između ponašanja osobe koja je izazvala štetu i samog nastanka štete, bez obzira da li je ta osoba učinila neku radnju ili je propustila učiniti potrebnu radnju.

Primeri: Neko povredi drugu osobu nožem (radnja).

Radnik železnice je propustio usmeriti skretnicu i time je izazvao sudar dva voza (propuštena radnja).

U svakom slučaju, pravni sistem ne želi pripisati krivicu osobi koja je izazvala štetu, jer to ne bi bilo primereno (opravdano).

Primer: Lekar ubrizgava bolesniku intravenski lek koji je uzeo iz originalnog pakovanja. Bolesnik neposredno nakon toga izdahne. Na kraju se ispostavi da je proizvođač greškom stavio pogrešan lek u pogrešno pakovanje. Iako je postupak lekara imao uzročnu ulogu u nastanku štete, nije odgovoran, budući da temeljem svog iskustva nije mogao očekivati zamenu opasnog sadržaja koji se dogodio u fabrici.

Nezakonitost: Nezakonitim se smatra svaki postupak kojim se krši naredba ili zabrana utvrđena zakonom u postojećem pravnom sistemu.

Primer: Pas koji se slobodno kretao ugrizao je slučajnog prolaznika i povredio ga. Ponašanje (postupak) psa nije nezakonit jer ne podleže zakonskim odredbama, dok ponašanje njegovog vlasnika svakako podleže, ako mu se može dokazati da se nije pridržavao obaveze nadzora nad psom.

Protivpravno (nezakonito) ponašanje može biti opravdano samo u dva slučaja i to u samoodbrani ili nužnoj odbrani.

Samoodbrana je odbrana protiv mogućeg nezakonitog napada na život, slobodu ili imovinu pri menom umerene (razumne) odbrane.

Primer: Medicinsku sestru je tokom noćne smene napao narkoman koji je hteo od nje uzeti ključ od ormara s lekovima. Smela sestra uspeva da obori čoveka i da ga obuzda sve do dolaska kolege na mesto događaja. Njeno je ponašanje opravdano. Nužna odbrana je odbrana druge strane (strane koja nije napadač) od neposredne opasnosti nanošenja povreda na pravno zaštićenim dobrima.

Primer: Gotovo smrznuti planinar dolazi do zaključane kolibe u koju provaljuje i tako spašava život. U ovom slučaju zaštita života ima prednost nad zaštitom imovine.

Krivica: Izraz „krivica“ se koristi ako se neko može optužiti da je postupio nezakonito. Krivica se primenjuje u optužbi lične naravi. Optuženi može uložiti prigovor samo ako je imao subjektivnu sposobnost prepoznati protivpravnost svog privođenja i reagovati u skladu s tim.

Postoji nekoliko oblika krivice:

- **Namera**
- **Svesni nehaj**
- **Nesvesni nehaj**

Nesumnjivo se radi o nameri kad je osoba koja počinu nedelo svesna svog nezakonitog delovanja.

Primer: Nakon spora sa komšijom, prekršitelj u ljutnji, ošteti saksiju s cvećem.

Izraz svesni nehaj se koristi u slučajevima kad se smatra da se krivica takvog značaja verovatno ne bi dogodila pažljivoj osobi.

Primer: Hirurg obavlja planiranu operaciju a da pre toga nije obavio pregled unutrašnjih organa i dobio odgovarajuće nalaze, čime je ugrozio život pacijenta. Pacijent je pretrpeo štetu.

O nesvesnom se nehaju govori ako počiniteljevo ponašanje dovodi do greške koja nije za opravdanje a može se povremeno dogoditi i pažljivim osobama.

Primer: Bolničar hitne pomoći propušta činjenicu, da je pri dolasku na mesto događaja u sudaru više automobila jedna osoba ozbiljno povređena. Prekasno obaveštava lekara o potrebnoj hitnoj intervenciji, što je za posledicu imalo kašnjenje u pružanju pomoći povređenoj osobi.

Zbog toga je pravljenje razlike između različitih stepena krivice važno jer veličina naknade štete raste skladno sa stepenom krivice.

Deliktna odgovornost i ugovorena obaveza:

Ako postoji i najmanja sumnja, primenjuje se pretpostavka da šteta nije nastala krivicom druge osobe. To vredi bez ograničenja za deliktну (izvanugovornu) odgovornost. Oštećenik i osoba koja je izazvala štetu nemaju ugovoreni odnos vezan za štetu.

Primer: Na brzom putu dogodila se nesreća sa materijalnom štetom. Učesnici nesreće se nisu pre toga poznavali. Čak i da su već imali pravni odnos (na primer kao stanodavac i stanoprimalac) to neće imati nikakvu vezu u slučaju nesreće, jer se šteta dogodila izvan konteksta Zakona o obaveznim odnosima.

Oštećena strana mora tvrditi da je osoba koja je štetu izazvala (drugi učesnik u nesreći) kriva i to mora dokazati. Šteta se može naneti od strane druge osobe ali u okviru ugovornog odnosa, npr. Oštećena strana i osoba koja je štetu izazvala imaju ugovorno pravni odnos. Šteta nastaje tokom izvršenja ugovora.

Primer: Lekar je nepažljiv i naneo je pacijentu povredu tokom jednog postupka za vreme operacije.

Budući da je pacijent stranka u ugovoru sa lekarom, ugovor o odgovornosti vredi i u ovom slučaju. Ako pacijent nakon toga tvrdi da mu je nanešena šteta od strane lekara, kao osobe koja je nanela štetu, mora dokazati da ne snosi nikakvu krivicu za nastanak štete, odnosno, da bi šteta nastala i da se sve radilo po pravilima medicinske struke.

Naknada se u načelu plaća u obliku koji osigurava povratak u prethodno stanje (plaćanje u naturi). Samo ako to nije moguće i prikladno mora se platiti u novčanom obliku (novčane naknade).

Nemar kome pridonose obe strane oštećenog lica: ako je oštećeno lice imao kontributivnu (doprinostu) ulogu u nanošenju štete, mora proporcionalno snositi udeo štete.

Primer: Nakon što je otpušten iz bolnice, pacijentu je rečeno da se u slučaju bilo kakvog problema tokom perioda oporavka odmah javi u zdravstvenu ustanovu. S obzirom da pacijent nije na vreme koristio usluge zdravstvene ustanove, zbog toga došlo je i do kašnjenja izveštaja iz prethodnog postupka. Naknada, na koju oštećenik ima pravo, shodno tome je smanjena.

Posredna (indirektna) odgovornost za tuđe radnje: Generalno je svako odgovoran za svoje postupke, ali ne snosi odgovornost za tuđe. Izuzetak od tog pravila je **posredna odgovornost**.

Operacija je bila tačno na vreme. U sledećih četiri sata on bi se i sam od sebe oporavio.

Po pravilu, preduzetnik zapošljava nekoliko radnika za obavljanje svoje ugovorne obaveze. Oni se nazivaju ovlašćenim licima ili posrednicima (agentima). To su zaposleni koje je dužnik zaposlio za obavljanje ugovorene obaveze. Poslodavac je odgovoran za svaki njihov prestup, baš kao i za svoj vlastiti. Izraz "posrednik" ne predstavlja kvalifikaciju (struku), jer i izvrstan lekar je posrednik nadležnog bolničkog tela!

Primer: Zbog male nepažnje hirurga, u bolnici za vreme operacije, pacijent pretrpi štetu. Nadležno telo bolnice kao ugovorna stranka obavezna je platiti štetu.

U određenim okolnostima poslodavac ima pravo tražiti naknadu štete koju je već platio od osobe koja je zapravo izazvala štetu (zaposleni). To se zove pravo naknade/pravo naplate. Pravo na naplatu/naknadu će, međutim, zavistiti od stepena krivice, pri čemu se ne preuzima odgovornost za "oprostive greške", pa se u slučaju nemara, može umanjiti na sudu. Ali ako se namera može dokazati, odgovornost nije ograničena.

Mora se odrediti granica za pravo na naplatu/naknadu, jer bi celokupna naplata/naknada zaposlenom mogla ugroziti ekonomsku egzistenciju i po pravilu, preduzetnik bi u tom slučaju bio jača strana u ekonomskom smislu. Preduzetnik isto tako može poboljšati svoju ekonomsku situaciju iznajmljivanjem radnika, ali za to mora prihvatiti i odgovornost.

Odgovornost kad se utvrdi prekršaj počinjen od strane druge osobe: u užem smislu, samo su nadređeni dužni pratiti (nadzirati) rad drugih osoba i posredovati ako te

radnje mogu izazvati štetu za druge osobe. Saradnici ne trebaju neprestano pratiti jedni druge. Međutim, u slučaju bilo kakve očigledne nepravilnosti, svako ko ne pokuša zaustaviti takvu radnju može postati odgovoran.

Primeri: Radnici u bolnici redovno kradu potrošni materijal za svoje lične potrebe. Jedan radnik je svestan toga, ali ne želi nikakve nevolje, pa to ne prijavljuje svom nadređenom. Kao takav, podleže kaznenom gonjenju i mora platiti naknadu. Medicinska sestra primećuje kako kolega daje lek koji je promenjen, a kasnije samo obaveštava nadređenog o grešci. Trebala je odmah skrenuti pažnju na grešku, kako bi sprečila štetu koju može pretrpeti pacijent.

Čak i bez posebnog ugovora između poslodavca i zaposlenih, oba su pozvana da u okviru dobrobiti ili fiducijane obaveze (poverenja) u najvećoj mogućoj meri spreče povrede, odnosno štetu. Na primer, poslodavac je dužan, između ostalog, obratiti pažnju na zdravlje zaposlenih, a zaposleni mora pažljivo i s pažnjom rukovati sa vlasništvom poslodavca.

8. VEZA IZMEĐU BOLNIČKIH PROPISA, PROPISA STRUKE I ZAKONA O RADU

Svaki se zaposleni u bolnici često nađe (najčešće nesvesno) u unakrsnoj vatri između tri velika zakonska područja: Opštih akata bolnice, pravilnika pojedinih/zastupljenih struka i Zakona o radu.

Opštim aktima (pravilnicima o radu) u bolnici uređuju se radne obaveze/aktivnosti, kao što su, na primer, izbor odgovorne osobe za određeni posao, pod kojim se uslovima mora primiti pacijent, kad ga treba otpustiti, itd.

Zakoni i pravilnici zastupljenih struka daju prava i obaveze različitim strukovnim grupama, kao na primer, određenim lekarima pravo na položaj „šefova odeljenja“ ili profesionalnu dužnost da daju potrebnu hitnu pomoć i onda kada nisu na dužnosti. Ne podležu sve stručne grupe posebnim propisima struke. Međutim u zdravstvu podležu i to posebno, lekari, medicinske sestre/tehničari, babice, pomoćni radnici u zdravstvu, itd. Ponekad neke stručne grupe razviju određeni standard u svojoj svakodnevnoj radnoj praksi, koji se često prihvata i koristi, a tek mnogo kasnije može prerasti u zakon.

Zakonom o radu i drugim zakonskim i podzakonskim aktima, temeljem kolektivnog ugovora uređuju se odnosi između poslodavca i zaposlenih. Na primer, poslodavac ima pravo usmeravati/naređivati svojim zaposlenima, ali istovremeno ima dužnost platiti odgovarajuću naknadu zaposlenima za njihov rad.

Primer: Pomoćni radnik u zdravstvu, s kvalifikacijom za koju je osposobljen, nije u stanju obavljati svakodnevne dužnosti, pa je moguće njegovo otpuštanje jer je poslodavac namenio to mesto osobi koja ima kvalifikaciju zdravstvenog radnika. Poslodavac zakonski ima pravo postaviti ograničenje, ali ne može u isto vreme tražiti da se obavljaju poslovi koji nisu u opisu radnog mesta.

Primer: Pomoćnik patologa pomaže lekaru tokom obdukcije. No, pomoćnik ni na koji način ne može biti prisiljen da sam obavi obdukciju, jer to nije uključeno u opis njegovog radnog mesta.

Tamo gde su uključeni advokati, vrlo često, samo se čini da je lako savladati protivrečnosti između različitih pravnih područja.

Tako bi se uopšteno moglo reći da bi poslodavac imao puno uticaja i moći utemeljenim na vlasti i opštim odredbama, ali taj uticaj je ograničen pravilima struke, Zakonom o radu i drugim zakonskim aktima i podaktima. Međutim, u nekim slučajevima većim pravima poslodavca suprotstavlja se protivteža prava radnika. Primer, u mnogim se zemljama kroz određeni vremenski rok isplaćuje naknada za bolovanje. Sporovi između poslodavca i zaposlenih mogu se po potrebi rešiti na sudu.